

Wyrok z dnia 30 stycznia 2008 r.

I UK 204/07

Obowiązujący od dnia 1 lipca 2004 r. przepis art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nie ma zastosowania do nauczyciela, który przed tym dniem spełnił wszystkie warunki określone w art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.), nawet jeżeli wniosek o emeryturę złożył po tej dacie.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 stycznia 2008 r. sprawy z odwołania Krystyny U. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o emeryturę, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 marca 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 19 września 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. odmówił przyznania wnioskodawczyni Krystynie U. prawa do emerytury na podstawie art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1983 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 10, poz.27 ze zm.) wobec braku wymaganego dwudziestoletniego okresu pracy w charakterze nauczyciela.

Odwołanie wnioskodawczyni od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 6 grudnia 2006 r. [...]. Sąd ustalił, że organ rentowy uznał za udowodniony okres pracy w charakterze nauczyciela wynoszący 19 lat 8 miesięcy i 13 dni. Ostatni stosunek pracy w tym charakterze ustał 28 czerwca 2006 r., a wniosek o emeryturę został zgłoszony w

dniu 4 lipca 2004 r. Wskazane przez wnioskodawczynię dodatkowe okresy pracy nauczycielskiej nie podlegają uwzględnieniu. W szczególności nie można uznać za okres pracy, okresu przypadającego po ustaniu stosunku pracy i nie zmienia tego fakt, że wnioskodawczyni wypłacono ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy. Nie można również uwzględnić przypadających po dniu 14 listopada 1991 r. okresów pobierania zasiłków chorobowych, wynoszących łącznie 181 dni, gdyż nie pozwala na to obowiązujący od dnia 1 lipca 2004 r. przepis art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 16 marca 2007 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 4 lipca 2004 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepis art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został dodany ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) i obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. Przed tą nowelizacją okresy niezdolności do pracy spowodowanej chorobą były traktowane jako okresy pracy nauczycielskiej. W uzasadnieniu wyroku z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04 (OSNP 2005 nr 22, poz. 361), Sąd Najwyższy stwierdził, że wprowadzony przepis nie ma zastosowania do stanów powstałych przed dniem 1 lipca 2004 r. Sąd Apelacyjny podzielił to stanowisko i uznał, że charakter zmiany stanu prawnego i zasada ochrony praw nabytych prowadzą do wniosku, że mające miejsce po dniu 14 listopada 1991 r. a przed dniem 1 lipca 2004 r. okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa należy zaliczyć do okresów pracy w szczególnym charakterze nauczyciela, nawet jeżeli wniosek o przyznanie emerytury został złożony po dniu 1 lipca 2004 r. Doliczając okresy pobierania wynagrodzenia i zasiłków za czas choroby oraz zasiłku opiekuńczego okresy pracy wnioskodawczyni w charakterze nauczyciela przekraczają 20 lat. Wnioskodawczyni spełniła zatem wszystkie warunki określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela.

Od tego wyroku organ rentowy wniósł skargę kasacyjną opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity

tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), „poprzez przyjęcie przez Sąd, iż do okresów pracy w szczególnym charakterze można zaliczyć okres pobierania zasiłków chorobowych, po dniu 1 lipca 2004 r. (łącznie 181 dni). Biorąc pod uwagę, iż wnioskodawczyni wniosła o emeryturę z art. 88 z Karty Nauczyciela złożyła w dniu 4 lipca 2006 r., a zatem w nowym stanie prawnym i dlatego okresów pobierania zasiłku chorobowego w latach 1996 - 2002 (łącznie 181 dni) nie można zaliczyć do okresu pracy w szczególnym charakterze”. W uzasadnieniu skargi podniósł, że jego zdaniem „intencją ustawodawcy było ograniczenie zakresu przywileju nabywania prawa do emerytury przez nauczycieli i inne osoby zatrudnione w szczególnym charakterze w stosunku do osób ubezpieczonych. Dlatego też 1 lipca 2004 r. wprowadzono do art. 32 dodatkowo ust. 1a pkt 1, na mocy którego przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze nie wlicza się okresów niewykonywania pracy, za który pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5.05.2005 r. sygn. akt: II UK 219/04, na które powołuje się w uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny, zapadło w sprawie, w której wniosek złożono przed zmianą przepisów, tj. przed 1 lipca 2004 r. Wprowadzenie przepisu art. 32 ust. 1a pkt 1 nastąpiło z miesięcznym okresem *vacatio legis* bez mocy wstecznej. Wejście w życie tego przepisu w istocie ograniczyło (zawężyło) pojęcie okresu pracy w szczególnym charakterze. Tym samym, zdaniem organu rentowego, ustawodawca ograniczył - od tej daty - zakres przywileju nabywania prawa do emerytury przez nauczycieli (i inne osoby zatrudnione w szczególnym charakterze) w stosunku do ogółu ubezpieczonych”. W związku z tymi zarzutami skarżący wniósł o „uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16.03.2007 r., w którym Sąd przyznał Krystynie U. emeryturę od dnia 4 lipca poprzez oddalenie odwołania wnioskodawczyni”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawą prawną żądania emerytury jest przepis art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela. Zgodnie z tym przepisem nauczyciele, mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, mogą przejść na emeryturę po rozwiązaniu stosunku pracy na swój wniosek. Dla skorzystania z prawa do przejścia na emeryturę bez względu na wiek

wymagane jest spełnienie trzech warunków: posiadanie trzydziestoletniego okresu zatrudnienia, posiadanie dwudziestoletniego okresu pracy w szczególnym charakterze, za którą uważana jest praca nauczyciela, oraz rozwiązanie stosunku pracy. W dacie wejścia w życie Karty Nauczyciela za okresy zatrudnienia uważało się okresy pozostawania w stosunku pracy, w czasie których pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego. Te same zasady były stosowane do ustalania okresów pracy w szczególnym charakterze, z tym że praca ta musiała być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Po wejściu w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), co nastąpiło z dniem 15 listopada 1991 r., dotychczasowe określenia - okresy zatrudnienia, równorzędne i zaliczalne do okresu zatrudnienia - zostały zastąpione określeniami - okresy składkowe i nieskładkowe oraz okresy pracy w gospodarstwie rolnym. Tymi samymi pojęciami operuje obecnie obowiązująca ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy czym okres pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy oraz zasiłków z tytułu choroby i macierzyństwa uważany jest za okres nieskładkowy (art. 7). Ustawa o emeryturach i rentach w art. 32 ust. 1 zachowała dotychczasowe szczególne uprawnienia emerytalne z tytułu wykonywania pracy w szczególnym charakterze. Odnosząc jej uregulowania do treści art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, zawarte w tym przepisie określenie „trzydziestoletni okres zatrudnienia” należy rozumieć jako sumę okresów składkowych, okresów nieskładkowych w limicie 1/3 okresów składkowych oraz okresów uzupełniających prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim. Natomiast określenie „wykonywanie pracy w szczególnym charakterze” w odniesieniu do przepisów ustawy o emeryturach i rentach w brzmieniu pierwotnym należało rozumieć jako okresy pozostawania w stosunku pracy na stanowiskach, na których praca uznawana jest za wykonywaną w szczególnym charakterze, niezależnie od tego czy wynagrodzenie było wypłacane za czas wykonywania pracy, czy za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, czy też zamiast wynagrodzenia pracownik otrzymywał zasiłki z tytułu choroby lub macierzyństwa. W tym zakresie wprowadzenie rozróżnienia na okresy składkowe i nieskładkowe niczego nie zmieniło, zatem okresy, za które nauczyciel otrzymywał zasiłki z ubezpieczenia społecznego były wli-

czane do okresu pracy w szczególnym charakterze, mimo że przy ustalaniu ogólnego (trzydziestoletniego) okresu ubezpieczenia były traktowane jako okresy nieskładkowe. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004 nr 5, poz. 87) i pogląd ten został powtórzony w wyrokach z dnia 5 maja 2005 r., II UK 215/04 (OSNP 2005 nr 22, poz. 360) i z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04 (OSNP 2005 nr 22, poz. 361). Taki stan prawny obowiązywał do dnia 1 lipca 2004 r.

Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2004 r., został dodany przepis art. 32 ust. 1a w brzmieniu: „przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się 1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, 2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego”. Według nowego stanu prawnego okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy z powodu choroby oraz okresy pobierania zasiłku chorobowego i opiekuńczego nie są wliczane do okresu pracy w szczególnym charakterze. Powołany przepis nie ma jednak zastosowania do osób, które warunki wymagane do przyznania emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela spełniły przed jego wejściem w życie.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Jeżeli wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury zostały spełnione, powstaje prawo do emerytury, zatem zmiany w przepisach ograniczające dotychczasowe uprawnienia czy wprowadzające dodatkowe warunki nie mają wpływu na istnienie nabytego prawa. Wnioskodawczyni spełniła wszystkie wymagane przepisem art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela warunki w dniu 28 czerwca 2004 r. W tym dniu został rozwiązany jej stosunek pracy w charakterze nauczyciela, posiadała wymagane okresy składkowe i nieskładkowe, a okres wykonywania pracy w charakterze nauczyciela ustalany według zasad obowiązujących w dniu ustania stosunku pracy przekraczał 20 lat. Uprawnienia do emerytury oceniane są na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu rozwiązania stosunku pracy, niezależnie od tego, kiedy zostanie zgłoszony wniosek o przyznanie tego świadczenia. Obowiązujący od

dnia 1 lipca 2004 r. przepis art. 32 ust.1a ustawy o emeryturach i rentach nie ma zastosowania do nauczyciela, który przed tym dniem spełnił wszystkie warunki określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, nawet jeżeli wniosek o emeryturę złożył po tej dacie. Zawarte w tym przepisie ograniczenia w stosunku do stanu dotychczasowego mają zastosowanie do osób nabywających prawo do emerytury po jego wejściu w życie, czyli takich, które do dnia 1 lipca 2004 r. nie miały 30-letniego okresu ubezpieczenia lub okres ich pracy w szczególnym charakterze był krótszy niż 20 lat, albo nie rozwiązały stosunku pracy. Skarżący nie kwestionuje ustaleń dotyczących spełnienia przez wnioskodawczynię do dnia 1 lipca 2004 r. warunków wymaganych obowiązującymi do tej daty przepisami, a powołuje się jedynie na to, że wniosek został zgłoszony po zmianie przepisów. Jak stwierdzono wyżej, niezgłoszenie wniosku do czasu zmiany przepisów nie może spowodować utraty praw nabytych. Zarzut niezastosowania przepisu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach okazał się więc nieuzasadniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

=====